

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO

VERICY TRSTENJAK

przedstawiona w dniu 15 listopada 2007 r¹.

I — Wprowadzenie

1. W niniejszej sprawie sąd krajowy zapytuje, czy przepisy niemieckiego kodeksu cywilnego pozwalające sprzedawcy w przypadku wymiany wadliwego towaru żądać od kupującego zapłaty wynagrodzenia pieniężnego za używanie tego towaru są zgodne z dyrektywą 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 maja 1999 r. w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji² (dalej zwaną „dyrektywą 1999/44”). W ten sposób po raz pierwszy w ramach wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym Trybunał dokona wykładni dyrektywy 1999/44.

2. Wobec tak postawionego pytania stanął Bundesgerichtshof (federalny sąd najwyższy) rozpatrujący spór pomiędzy spółką Quelle AG (dalej zwaną „Quelle”) a niemieckim stowarzyszeniem konsumentów Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände (dalej zwanym „Bundesverband”), w którym Bundesverband żąda, aby Quelle

odstąpiła od żądania zapłaty wynagrodzenia za używanie wadliwych towarów oraz aby zwróciła wynagrodzenie zapłacone w niniejszej sprawie.

II — Ramy prawne

A — Prawo wspólnotowe

1. Prawo pierwotne

3. Artykuł 3 ust. 1 lit. t) WE stanowi, że działalność Wspólnoty obejmuje, na warunkach i zgodnie z harmonogramem przewidzianym w niniejszym traktacie, przyczynianie się do wzmocnienia ochrony konsumentów.

1 — Język oryginału: słoweński.

2 — Dz.U. L 171, s. 12.

4. Zgodnie z art. 153 ust. 1 WE:

w szczególności wszelkie zmiany oparte na faktach naukowych. W ramach swoich odpowiednich kompetencji Parlament Europejski i Rada starają się również osiągnąć ten cel.

„Dążąc do popierania interesów konsumentów i zapewnienia wysokiego poziomu ochrony konsumentów, Wspólnota przyczynia się do ochrony zdrowia, bezpieczeństwa i interesów gospodarczych konsumentów, jak również wspierania ich prawa do informacji, edukacji i organizowania się w celu zachowania ich interesów”.

[...]”.

2. Dyrektywa 1999/44

5. Zgodnie z art. 95 WE:

„[...] Rada [...] przyjmuje środki dotyczące zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich, które mają na celu ustanowienie i funkcjonowanie rynku wewnętrznego.

6. Motyw 2 dyrektywy 1999/44 podkreśla, że „rynek wewnętrzny obejmuje obszar bez granic wewnętrznych, na którym zagwarantowany jest swobodny przepływ towarów, usług, osób i kapitału” oraz że swobodny przepływ towarów oznacza również, „iż konsumenci zamieszkali w jednym państwie członkowskim powinni mieć swobodę nabywania towarów na terytorium innego państwa członkowskiego na podstawie jednolitego minimalnego zestawu uczciwych reguł obowiązujących w sprzedaży towarów konsumpcyjnych”.

[...]

3. Komisja w swoich wnioskach przewidzianych w ust. 1 w dziedzinie [...] ochrony konsumentów przyjmie jako podstawę wysoki poziom ochrony, uwzględniając

7. Zgodnie z motywem 4 tej dyrektywy „[k]onsumenci, którzy są chętni do skorzystania z szerokiego rynku poprzez zakup towarów w państwach członkowskich innych niż państwo ich zamieszkania, odgrywają podstawową rolę we wprowadzaniu rynku wewnętrznego”.

8. Motyw 5 wskazuje, że „[s]tworzenie wspólnych minimalnych zasad prawa konsumenckiego, obowiązującego niezależnie od tego, gdzie we Wspólnocie nabywane są towary, wzmocni zaufanie konsumenta i umożliwi konsumentom zwiększenie korzyści z rynku wewnętrznego”.

9. Motyw 15 pozwala „państw[om] członkowski[m] [...] postanowić, że każdy zwrot dla konsumenta może być pomniejszony w celu uwzględnienia użytku, jaki czynił z towaru od czasu jego dostawy” i że „szczegółowe regulacje, według których umowa może być unieważniona [rozwiązana], mogą być ustanowione w prawie krajowym”.

10. Zgodnie z motywem 24 „[p]aństwa członkowskie powinny mieć możliwość przyjęcia lub utrzymania w mocy surowszych przepisów w obszarze objętym niniejszą dyrektywą dla zapewnienia nawet wyższego poziomu ochrony konsumentów”.

11. Artykuł 3 dyrektywy 1999/44 określa prawa konsumenta:

„1. Sprzedawca odpowiada przed konsumentem za każdy brak zgodności, który istnieje w momencie dostawy towarów.

2. W przypadku braku zgodności konsument jest upoważniony do wolnego od opłat przywrócenia zgodności poprzez naprawę lub zastąpienie [wymianę], zgodnie z ust. 3, lub do uzyskania stosownej obniżki ceny lub do unieważnienia [rozwiązania] umowy w odniesieniu do tych towarów, zgodnie z ust. 5 i 6.

3. Po pierwsze, konsument może żądać, aby sprzedawca naprawił towary, albo może żądać od sprzedawcy ich zastąpienia [wymiany], w obu przypadkach jest to wolne od opłat, chyba że byłoby to niemożliwe lub nieproporcjonalne.

Sposób naprawienia szkody uznaje się za nieproporcjonalny, jeśli nakłada on na sprzedawcę koszty, które w porównaniu z alternatywnym sposobem naprawienia szkody są nadmiernie wysokie, biorąc pod uwagę:

— wartość, jaką miałyby towary, gdyby nie występował brak zgodności,

— znaczenie braku zgodności, oraz

— czy alternatywny sposób naprawienia szkody może zostać dokonany bez istotnych niedogodności dla konsumenta.

Każda naprawa lub zastąpienie [wymiana] powinna być dokonana w rozsądnym czasie i bez istotnej niedogodności dla konsumenta, z uwzględnieniem charakteru towarów i celów, dla których konsument ich potrzebuje.

— jeżeli sprzedawca nie dokonał naprawy szkody bez istotnych niedogodności dla konsumenta.

[...]”.

4. Sformułowanie »wolny od opłat« w ust. 2 i 3 odnosi się do niezbędnych kosztów związanych z przywróceniem towarom zgodności, w szczególności do kosztów wysyłki, robocizny i materiałów.

12. Artykuł 5 ust. 1 akapit pierwszy dyrektywy 1999/44 przewiduje, że sprzedawca ponosi odpowiedzialność „na mocy art. 3, gdy brak zgodności uwidoczni się w ciągu 2 lat od daty dostawy towarów”.

5. Konsument może domagać się stosownej obniżki ceny lub unieważnienia [rozwiązania] umowy:

13. Artykuł 8 ust. 2 dyrektywy 1999/44 pozwala „państw[om] członkowski[m] [...], dla zapewnienia wyższego poziomu ochrony konsumentów, przyjąć bądź utrzymać w mocy surowsze przepisy, zgodne z traktatem w dziedzinie objętej niniejszą dyrektywą”.

— jeżeli konsumentowi nie przysługuje ani naprawa, ani zastąpienie [wymiana], lub

B — *Prawo niemieckie*

— jeżeli sprzedawca nie dokonał naprawy szkody w rozsądnym czasie, lub

14. Dyrektywa 1999/44 została implemmentowana do prawa niemieckiego w ramach

reformy Bürgerliches Gesetzbuch (niemieckiego kodeksu cywilnego, dalej zwanego: „BGB”)³.

15. Artykuł 439 BGB, zatytułowany „Wykonanie uzupełniające”, stanowi:

„1) Kupujący może dowolnie, tytułem wykonania uzupełniającego, żądać usunięcia wad bądź dostarczenia rzeczy wolnej od wad.

2) Sprzedawca musi ponieść wydatki niezbędne do wykonania uzupełniającego, w szczególności koszty transportu, wysyłki, robocizny i materiałów.

3) Bez uszczerbku dla art. 275 ust. 2 i 3 sprzedawca może odmówić zgody na sposób wykonania uzupełniającego wybrany przez kupującego jedynie, jeśli pociąga on za sobą nadmierne koszty. W tym względzie należy w szczególności wziąć pod uwagę wartość, jaką miałyby rzecz wolna od wad, znaczenie wady oraz kwestię, czy można zastosować inny sposób wykonania uzupełniającego

bez większych niedogodności dla kupującego. W takim przypadku prawo kupującego ogranicza się do innego sposobu wykonania uzupełniającego bez uszczerbku dla prawa sprzedawcy do odmowy zastosowania również tego sposobu na warunkach określonych w zdaniu pierwszym.

4. Jeśli w celu wykonania uzupełniającego sprzedawca dostarcza rzecz wolną od wad, może on żądać od kupującego zwrotu wadliwej rzeczy zgodnie z art. 346–348”.

16. Artykuł 346 BGB, który reguluje skutki odstąpienia od umowy, ma następujące brzmienie:

„1) Jeżeli stronie umowy przysługuje umowne lub ustawowe prawo odstąpienia od umowy, w razie wykonania tego prawa otrzymane świadczenia winny zostać zwrócone, a osiągnięte korzyści wydane.

2) Dłużnik zobowiązany jest do zapłaty wynagrodzenia w miejsce dokonania zwrotu, jeżeli:

1. zwrot lub wydanie są wykluczone ze względu na charakter przedmiotu świadczenia,

3 — Gesetz zur Modernisierung des Schuldrechts (ustawa nowelizująca prawo zobowiązań), która została opublikowana w BGBl. I 2001 nr 61 z dnia 29 listopada 2001 r. i weszła w życie w dniu 1 stycznia 2002 r. Szerzej na temat reformy zob. na przykład H.P. Westermann, „Das neue Kaufrecht”, *Neue Juristische Wochenschrift*, nr 4/2002, s. 241.

2. zużył, zbył, obciążył, przetworzył lub przekształcił przedmiot świadczenia,
3. przedmiot świadczenia uległ pogorszeniu lub utracie; zużycie odpowiadające normalnemu korzystaniu nie jest jednak brane pod uwagę.
3. jeśli w przypadku wykonania ustawowego prawa odstąpienia od umowy pogorszenie lub utrata wystąpiły u osoby uprawnionej, mimo dołożenia przez nią staranności, jaką zwykle zachowuje w swych własnych sprawach.

Wszelkie dodatkowe wzbogacenie powinno zostać zwrócone.

Jeśli umowa przewiduje świadczenie wzajemne, świadczenie to należy uwzględnić przy obliczaniu wynagrodzenia; jeżeli należy się wynagrodzenie z tytułu korzyści uzyskanych z pożyczki, można przedstawić dowód, że wartość tych korzyści jest niższa.

4) [...]”.

17. Artykuł 347 BGB, który odnosi się do pobranych pożytków oraz do poniesionych wydatków w chwili odstąpienia, stanowi:

3) Obowiązek zapłaty wynagrodzenia jest wyłączony:

1. jeśli wada uzasadniająca odstąpienie wystąpiła dopiero w trakcie przetwarzania lub przekształcania rzeczy,
 - „1) Jeśli z naruszeniem zasad dobrego gospodarowania dłużnik nie pobrał pożytków z rzeczy, choć mógł to zrobić, winien zapłacić za nie wierzycielowi wynagrodzenie. W przypadku wykonania ustawowego prawa odstąpienia od umowy uprawniony powinien w odniesieniu do pożytków zapewnić jedynie staranność, jaką zachowałby w swych własnych sprawach.
2. w zakresie, w jakim wierzyciel jest odpowiedzialny za pogorszenie lub utratę, lub jeśli szkoda wystąpiłaby również u niego,
 - 2) Jeśli dłużnik zwraca rzecz, bez względu na to, czy płaci wynagrodzenie, czy też zgodnie z art. 346 ust. 3 pkt 1 lub 2 jego obowiązek

zapłaty wynagrodzenia jest wyłączony, powinien otrzymać zwrot nakładów koniecznych. Inne nakłady powinny zostać zwrócone o tyle, o ile wierzyciel wzbogacił się z ich tytułu”.

18. Artykuł 100 BGB stwierdza, że pożytki to „plody rzeczy lub dochody z prawa, jak również dochody osiągane z korzystania z rzeczy lub prawa”.

III — Stan faktyczny, postępowanie przed sądem krajowym i pytanie prejudycjalne

19. W sierpniu 2002 r. w ramach sprzedaży wysyłkowej przedsiębiorstwo Quelle dostarczyło kupującemu do użytku prywatnego zestaw kuchenny za sumę 524,90 EUR. W styczniu 2004 r. kupujący stwierdził, że na wewnętrznej ścianie piekarnika stanowiącego część dostarczonego zestawu kuchennego odpadła warstwa emalii. Ponieważ naprawa nie była możliwa, kupujący w tym samym miesiącu, a zatem jeszcze w okresie obowiązywania gwarancji, zażądał wymiany towaru. Kupujący zwrócił sprzedawcy, przedsiębiorstwu Quelle, wadliwy zestaw kuchenny, po czym przedsiębiorstwo to dostarczyło mu nowy zestaw i zażądało z tego tytułu zapłaty wynagrodzenia za używanie, najpierw w wysokości 119,97 EUR, a ostatecznie w wysokości 69,97 EUR, które kupujący zapłacił.

20. Na podstawie pełnomocnictwa, którego udzielił mu w tym celu kupujący, Bundesverband wniosło przeciwko Quelle powództwo zawierające dwa roszczenia: o nakazanie Quelle zwrotu kwoty 67,86 EUR⁴ wraz z odsetkami oraz o nakazanie tej spółce zaniechania w przyszłości występowania z żądaniami zapłaty wynagrodzenia za używanie w przypadku wymiany wadliwego towaru.

21. Landgericht Nürnberg-Fürth (sąd regionalny w Norymberdze) przychylił się do żądania zwrotu, a w pozostałym zakresie powództwo oddalił. Oberlandesgericht Nürnberg (regionalny sąd wyższej instancji w Norymberdze) podtrzymał wyrok sądu pierwszej instancji i dopuścił rewizję. W swym uzasadnieniu Oberlandesgericht Nürnberg wyjaśnił, że art. 439 ust. 4 BGB nie może stanowić podstawy prawnej dla żądania wynagrodzenia za używanie oraz że uzasadnienie prawodawcy w odniesieniu do tego prawa nie jest przekonujące⁵. Sąd ten podniósł, że nieuzasadnione jest stosowanie do wymiany towaru przepisów dotyczących odstąpienia od umowy, ponieważ w przypadku wymiany kupujący otrzymuje nowy

4 — Powód, dla którego Bundesverband wystąpiło z roszczeniem w celu otrzymania kwoty niższej niż ta, którą uiścił kupujący, nie wiąże się ani z postanowieniem sądu krajowego, ani z wyrokami obu sądów niższej instancji. Wprawdzie w opublikowanym wyroku Landgericht Nürnberg-Fürth wskazano, iż kupujący uiścił kwotę w wysokości 67,86 EUR, lecz zarówno wyrok Oberlandesgericht Nürnberg, jak i postanowienie sądu krajowego wskazują, że kupujący uiścił kwotę (wyższą) 69,97 EUR. Wyrok Oberlandesgericht Nürnberg wskazuje wręcz, iż „różnica pozwalająca otrzymać rzeczywiście sumę 69,97 EUR nie jest wyjaśniona”. Zobacz wyrok Oberlandesgericht Nürnberg z dnia 23 sierpnia 2005 r., 3 U 991/05, *Neue Juristische Wochenschrift*, nr 41/2005, s. 3000.

5 — Wyrok w sprawie Oberlandesgericht Nürnberg z dnia 23 sierpnia 2005 r., ww. w przypisie 4, s. 3000 i nast.

artykuł, podczas gdy sprzedawca zachowuje zapłatę w całości łącznie z ewentualnymi pożytkami, jakie dzięki niej uzyskał⁶. Natomiast w przypadku odstąpienia od umowy kupujący i sprzedawca muszą wzajemnie zwrócić sobie świadczenia⁷.

22. Obie strony wniosły rewizję od wyroku Oberlandesgericht Nürnberg do Bundesgerichtshof (federalnego trybunału sprawiedliwości). Bundesgerichtshof ma zastrzeżenia co do jednostronnego obciążenia, jakie nakłada na kupującego obowiązek zapłaty wynagrodzenia za używanie, nie widzi jednak możliwości skorygowania tej dysproporcji poprzez wykładnię wyżej wymienionych przepisów, ponieważ byłoby to sprzeczne zarówno z ich jasnym brzmieniem, jak i z wolą prawodawcy jasno wynikającą z uzasadnienia projektu nowelizacji prawa zobowiązań⁸. Podnosi on, że możliwość interpretacji kończy się tam, gdzie staje ona w sprzeczności z literą prawa i jasno wyrażoną wolą prawodawcy⁹.

23. Bundesgerichtshof ma ponadto wątpliwości co do zgodności spornych niemieckich przepisów z art. 3 ust. 2–4 dyrektywy

1999/44, który wymaga wymiany „wolne[j] od opłat” i „bez istotnej niedogodności dla konsumenta”, i nie podziela opinii, zgodnie z którą dyrektywa ta reguluje wyłącznie bezpłatność dostawy¹⁰. W tym zakresie zwraca również uwagę, że w kwestii zgodności niemieckich przepisów prawnych z dyrektywą 1999/44 zdania są podzielone¹¹.

24. W tych okolicznościach sąd krajowy postanowieniem z dnia 16 sierpnia 2006 r., postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy przepisy art. 3 ust. 2 w związku z ust. 3 akapit pierwszy i art. 3 ust. 4 lub art. 3 ust. 3 akapit trzeci dyrektywy 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 maja 1999 r. w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwiają się one ustawowemu przepisowi krajowemu stanowiącemu, że sprzedawca może żądać od konsumenta wynagrodzenia za używanie towaru konsumpcyjnego, dostarczonego początkowo niezgodnie z umową, w przypadku przywrócenia zgodności towaru konsumpcyjnego z umową przez jego wymianę?”.

6 — Ibidem, s. 3001.

7 — Ibidem.

8 — Entwurf eines Gesetzes zur Modernisierung des Schuldrechts (projekt ustawy nowelizującej prawo zobowiązań), Deutscher Bundestag, Drucksache nr 14/6040 z dnia 14 maja 2001 r., s. 232. Zobacz także postanowienie odsyłające Bundesgerichtshof z dnia 16 sierpnia 2006 r., s. 8.

9 — Postanowienie odsyłające Bundesgerichtshof z dnia 16 sierpnia 2006 r., s. 9, dostępne na stronie internetowej <http://www.bundesgerichtshof.de>.

10 — Ibidem, s. 10.

11 — Ibidem.

IV — Postępowanie przed Trybunałem Sprawiedliwości

25. Postanowienie odsyłające wpłynęło do Trybunału w dniu 28 września 2006 r.

26. W trakcie procedury pisemnej uwagi przedstawili: Bundesverband, rząd niemiecki, rząd hiszpański i rząd austriacki, jak również Komisja Wspólnot Europejskich. Na rozprawie, która odbyła się w dniu 4 października 2007 r., Quelle, Bundesverband, rząd niemiecki oraz Komisja przedstawili uwagi i odpowiedziały na pytania Trybunału.

tego art. 20 Grundgesetz (niemieckiej ustawy zasadniczej), zgodnie z którym sądy, gdy orzekają, związane są ustawą. Gdyby Bundesgerichtshof uznał tę decyzję, musiałby wówczas dokonać wykładni *contra legem* prawa krajowego, co nie jest dozwolone, ponieważ z wyroków Trybunału w sprawach Pupino¹² oraz Adeneler i in.¹³ wynika, że dyrektywa nie może stanowić podstawy wykładni *contra legem*. Odnośnie do odpowiedzi na pytanie prejudycjalne Quelle jest zdania, że dyrektywa 1999/44 nie reguluje kwestii wynagrodzenia za używanie, w związku z tym niemiecki ustawodawca nie jest ograniczony w zakresie uregulowań prawnych tej kwestii. Niemieckie przepisy prawne są słuszne, ponieważ pozwalają stworzyć równowagę między żądaniami naprawy i wymiany.

V — Argumenty stron

B — *Bundesverband*

A — *Quelle*

27. Podczas rozprawy Quelle stwierdziła, że pytanie prejudycjalne jest niedopuszczalne, ponieważ w niniejszej sprawie Bundesgerichtshof nie miał innej możliwości niż dokonać interpretacji przytoczonych przepisów BGB w taki sposób, że żądanie zapłaty wynagrodzenia za używanie jest dozwolone. Jeśli Trybunał Sprawiedliwości uzna, że dyrektywa 1999/44 sprzeciwia się wyżej wymienionemu ustawodawstwu niemieckiemu, Bundesgerichtshof nie będzie mógł uznać tej decyzji, ponieważ zabrania mu

28. Na rozprawie Bundesverband stwierdził, że pytanie prejudycjalne jest dopuszczalne i że przedmiotem niniejszej sprawy nie jest kwestia interpretacji zgodności ustawodawstwa krajowego z dyrektywą 1999/44, lecz kwestia interpretacji tej dyrektywy. W swych uwagach na piśmie Bundesverband przypomina, że celem dyrektywy 1999/44 jest zapewnienie wysokiego poziomu ochrony konsumentów i że wymiana towaru powinna być „wolna od opłat” i „bez istotnych niedogodności dla konsumenta”, co obejmuje

12 — Wyrok z dnia 16 czerwca 2005 r. w sprawie C-105/03, Zb.Orz. s. I-5285, pkt 47.

13 — Wyrok z dnia 4 lipca 2006 r. w sprawie C-212/04, Zb.Orz. s. I-6057, pkt 110.

zakaz żądania od konsumenta wynagrodzenia za używanie wadliwego towaru. Bundesverband uważa również, że niejasność co do wysokości wynagrodzenia może sprawić, że konsument nie będzie dochodził swych praw na podstawie dyrektywy 1999/44.

C — Rząd niemiecki

29. Rząd niemiecki broni stanowiska, zgodnie z którym pytanie prejudycjalne jest dopuszczalne, ponieważ wykładnia dyrektywy 1999/44, jakiej dokona Trybunał, jest niezbędna do rozstrzygnięcia sporu w postępowaniu przed sądem krajowym. Co do istoty sprawy rząd niemiecki uważa, że dyrektywa 1999/44 nie jest sprzeczna ze spornymi niemieckimi regulacjami prawnymi. Na potwierdzenie tej tezy w swych złożonych na piśmie uwagach przytacza cztery rodzaje interpretacji: literalną, systemową, historyczną oraz celowościową.

30. W ramach wykładni literalnej rząd niemiecki stwierdza, że dyrektywa 1999/44 nie reguluje kwestii, czy w przypadku wymiany artykułu sprzedawca może żądać od konsumenta wynagrodzenia za używanie wadliwego artykułu. Oba sformułowania: „wolne [...] od opłat przywrócenie[e] zgodności” oraz „zastąpienie[e] [...] wolne od

opłat” występujące w art. 3 ust. 2 i 3 dyrektywy 1999/44 odnoszą się zdaniem rządu niemieckiego jedynie do żądania bezpłatnej dostawy, a zatem jedynie do dokonania wymiany, co jest zgodne z art. 3 ust. 4 dyrektywy, w którym sformułowanie „wolny od opłat” obejmuje „w szczególności [...] koszt[y] wysyłki”. Występujące w art. 3 ust. 3 akapit trzeci dyrektywy 1999/44 sformułowanie „bez istotnych niedogodności dla konsumenta” obejmuje jedynie wymaganie od sprzedawcy, aby nie narażał konsumenta korzystającego z przysługującego mu prawa do wymiany towaru na niedogodności praktyczne.

31. W ramach wykładni systemowej dyrektywy 1999/44 niemiecki rząd wychodzi od twierdzenia, zgodnie z którym pierwsze zdanie jej motywu 15 nie odnosi się jedynie do przypadku odstąpienia od umowy, lecz określa ogólną zasadę prawa i to z dwóch powodów. Po pierwsze, z faktu, że we wspólnym stanowisku przyjętym przez Radę w dniu 24 września 1998 r.¹⁴ jasno wskazuje się na to, że państwa członkowskie mają swobodę przyjmowania zasad „w dziedzinie zwrotu za towary, których konsument już używał, jak również szczególnych warunków rozwiązania umowy”, wynika, że te dwie sytuacje należy rozpatrywać oddzielnie. Po drugie, unieważnienie [rozwiązanie] umowy jest wymienione dopiero w drugim, odrębnym zdaniu motywu 15 dyrektywy, podczas gdy prawo do zmniejszenia kwoty zwrotu wymienione jest

14 — Wspólne stanowisko WE nr 51/98 przyjęte przez Radę w dniu 24 września 1998 r. w celu przyjęcia dyrektywy 98/.../WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia ... w sprawie niektórych aspektów sprzedaży dóbr konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji (Dz.U. C 333, s. 46).

w zdaniu pierwszym, co podobnie wskazywałoby na to, że rozwiązanie umowy nie jest jedynym przypadkiem, w którym możliwe jest zmniejszenie wynagrodzenia.

32. W ramach wykładni historycznej rząd niemiecki odwołuje się do propozycji¹⁵ oraz do zmodyfikowanej propozycji dyrektywy 1999/44¹⁶, które ukazują przekształcenia sformułowania art. 3 ust. 2 i które wskazują, że dyrektywa wymaga jedynie bezpłatności naprawy, a nie bezpłatności wymiany towaru.

33. W opinii rządu niemieckiego z celowościowej interpretacji art. 3 dyrektywy 1999/44 wynika jedynie, że konsument nie jest obowiązany ponosić konkretnych kosztów przywrócenia zgodności towaru z umową. Niemieckie regulacje prawne nie są sprzeczne z celem dyrektywy 1999/44, a mianowicie wprowadzaniem rynku wewnętrznego i ochroną konsumentów, ponieważ możliwe jest bezproblemowe i pozbawione biurokracyjnych przeszkód korzystanie z prawa do wymiany towaru. Rząd niemiecki twierdzi również, że w sprawie Schulte¹⁷ Trybunał orzekł, iż skuteczność wspólnotowej ochrony

konsumentów nie jest zagrożona, jeżeli w razie odstąpienia od umowy kredytu hipotecznego konsument musi dokonać zwrotu zarówno kwot otrzymanych na podstawie tej umowy, jak i odsetek. Uważa on, iż żądanie zapłaty wynagrodzenia za używanie nie narusza skuteczności ochrony konsumentów, ponieważ zapłata tego wynagrodzenia jest zobowiązaniem o mniejszym znaczeniu niż zwrot kredytu w sprawie Schulte. Podkreśla również, że konsument nie powinien czerpać żadnych korzyści z faktu wymiany towaru.

D — Rządy austriacki i hiszpański oraz Komisja

34. Rząd austriacki uważa, że żądanie zapłaty wynagrodzenia za używanie jest dopuszczalne jedynie w przypadku odstąpienia od umowy, lecz nie w przypadku wymiany towaru. Możliwość żądania wynagrodzenia za używanie tworzy dysproporcję pomiędzy prawem do naprawy i prawem do wymiany towaru, które to prawa — w jego opinii — są równoważne, przy czym konsument ma prawo wyboru. Z ekonomicznego punktu widzenia konsument nie ma prawa wyboru, jeśli naprawa jest bezpłatna, a wymiana wiąże się z dodatkowymi kosztami, a więc zapłatą wynagrodzenia za używanie.

15 — Wniosek dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji [COM(95) 0520 wersja ostateczna — COD 96/0161, Dz.U. C 307, s. 8].

16 — Zmieniony wniosek dotyczący dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji [COM(98) 0217 wersja ostateczna — COD 96/0161, Dz.U. C 148, s. 12].

17 — Wyrok z dnia 25 października 2005 r. w sprawie C-350/03, Zb.Orz. s. I-9215, pkt 93.

35. Rząd hiszpański twierdzi, że wynagrodzenie za używanie w rozumieniu prawnym nie należy wprowadzić do „opłat” w rozumieniu art. 3 ust. 4 dyrektywy 1999/44, pociąga jednak za sobą ekonomiczne skutki dla konsumenta i że jest zatem sprzeczne z zasadą bezpłatnej wymiany towaru. Artykuł 3 ust. 4 wspomnianej dyrektywy należy interpretować w taki sposób, że konsument nie jest obowiązany ponosić kosztów, które są bezpośrednio związane z wymianą towaru.

nacisk na wagę wysokiego poziomu ochrony konsumentów w prawie wspólnotowym i wskazuje, że płacąc za towar, konsument wypełnił swe obowiązki i że żądanie zapłaty wynagrodzenia za używanie burzy równowagę pomiędzy sprzedawcą i konsumentem. W opinii Komisji interesy finansowe sprzedawcy są wystarczająco chronione poprzez to, że ma on możliwość powołania się na nieproporcjonalny charakter żądania wymiany towaru.

VI — Ocena rzecznika generalnego

36. Komisja wskazała na rozprawie, że pytanie prejudycjalne jest dopuszczalne, ponieważ w przypadku wątpliwości co do zgodności prawa krajowego z daną dyrektywą w postępowaniu prejudycjalnym kontroluje się pośrednio, czy państwo członkowskie wypełnia zobowiązania ciążące na nim na mocy prawa wspólnotowego. W jej opinii nie można uzależniać dopuszczalności pytania prejudycjalnego od możliwości interpretowania prawa krajowego zgodnie z przepisem wspólnotowym. W swych uwagach na piśmie Komisja podkreśla, że nie można ograniczyć sformułowania „wolny od opłat” jedynie do bezpłatnej dostawy towaru. Wskazuje ona, że zgodnie z art. 3 ust. 1 dyrektywy 1999/44 sprzedawca odpowiada za każdy brak zgodności, który istnieje w momencie dostawy towaru, i że dlatego, zgodnie z art. 3 ust. 4 wspomnianej dyrektywy, winien on ponieść niezbędne koszty związane z przywróceniem towarom zgodności. W opinii Komisji pomniejszenie zwrotu, o którym mowa w motywie 15 dyrektywy 1999/44, dotyczy jedynie rozwiązania umowy. Komisja kładzie

A — Uwagi wstępne

37. Sąd krajowy zwraca się w istocie z pytaniem o to, czy dyrektywa 1999/44 sprzeciwia się ustawodawstwu krajowemu, które w przypadku wymiany wadliwego towaru pozwala sprzedawcy żądać od kupującego zapłaty wynagrodzenia za używanie tego towaru. To prawo sprzedawcy wynika z art. 439 ust. 4 BGB dotyczącego wykonania uzupełniającego w związku z art. 346 ust. 1 i art. 346 ust. 2 akapit pierwszy BGB, który reguluje skutki odstąpienia od umowy. Przywołane przepisy niemieckiego kodeksu cywilnego przenoszą więc regulację prawną, którą stosuje się w przypadku odstąpienia od umowy, na przypadek wymiany towaru.

W niniejszej sprawie Trybunał po raz pierwszy — w ramach wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym — dokona wykładni dyrektywy 1999/44¹⁸.

opowiedziała się jednak przeciwko zgodności niemieckich regulacji prawnych z dyrektywą 1999/44²². Oprócz braku zasadności wskazują oni na nierównowagę tych regulacji, które pozwalają sprzedawcy na zachowanie korzyści czerpanych z otrzymanej ceny sprzedaży²³.

38. Kwestia zasadności prawa do wynagrodzenia za używanie wywołała szeroką akademicką debatę w niemieckiej doktrynie. Na poparcie wspomnianych regulacji prawnych autorzy bardzo często przytaczają uzasadnienie stosownych przepisów BGB¹⁹ i powołują się na argument, zgodnie z którym kupujący czerpie korzyści ekonomiczne z tytułu wymiany towaru²⁰. Na poparcie tezy o zgodności tych regulacji z dyrektywą 1999/44 odsyłają bardzo często do jej motywu 15 i powołują się na argument, zgodnie z którym zapłata wynagrodzenia za używanie nie wchodzi w zakres niezbędnych kosztów związanych z przywróceniem towarom zgodności w rozumieniu art. 3 ust. 4 dyrektywy²¹. Jednocześnie znaczna liczba autorów

B — Dopuszczalność

39. Odnośnie do kwestii dopuszczalności stwierdzić należy, na co w trakcie rozprawy słusznie wskazała Komisja, że dopuszczalność pytania prejudycjalnego nie może być uzależniona od możliwości dokonania na szczeblu krajowym wykładni przepisu krajowego zgodnie z dyrektywą. Zasada zakazu dokonywania wykładni contra legem obowiązuje tylko w przypadku, gdy sąd krajowy dokonuje wykładni prawa krajowego zgodnie z prawem wspólnotowym; tak więc w ramach

18 — Do tej pory Trybunał badał dyrektywę 1999/44 jedynie w postępowaniu w przedmiocie skargi o stwierdzenie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego. Zobacz wyroki: z dnia 19 lutego 2004 r. w sprawie C-310/03 Komisja przeciwko Luksemburgowi, Rec. s. I-1969, oraz w sprawie C-312/03 Komisja przeciwko Belgii, Rec. s. I-1975.

19 — Entwurf eines Gesetzes zur Modernisierung des Schuldrechts (projekt ustawy nowelizującej) prawa zobowiązań), ww. w przypisie 8, s. 230–233.

20 — Zobacz na przykład P. Huber, F. Faust., *Schuldrechtsmodernisierung. Einführung in das neue Recht*, C.H. Beck, München 2002, s. 335, pkt 55; Hrsg. H.P. Westermann, *Das Schuldrecht 2002. Systematische Darstellung der Schuldrechtsreform*, Verlag R. Boorberg, Stuttgart, München, Hannover, Berlin, Weimar, Dresden 2002, s. 138 i 139; H.P. Westermann w: Münchener Kommentar zum BGB, 4. Auflage, C.H. Beck, München 2004, komentarz do art. 439 ust. 17; M. Kandler, *Kauf und Nacherfüllung*, Gieseking, Bielefeld 2004, s. 556.

21 — K. Tiedtke, M. Schmitt, „Probleme im Rahmen des kaufrechtlichen Nacherfüllungsanspruchs (Teil II)”, *Deutsches Steuerrecht*, nr 48/2004, s. 2060, oraz M. Kandler, ww. w przypisie 20, s. 557.

22 — Zobacz na przykład B. Gsell, „Nutzungsentschädigung bei kaufrechtlicher Nacherfüllung?”, *Neue Juristische Wochenschrift*, nr 28/2003, s. 1974; C. Woitkewitsch, „Nutzungsersatzanspruch bei Ersatzlieferung?”, *Verbraucher und Recht*, nr 1/2005, s. 4; P. Rott, „Austausch der fehlerhaften Kaufsache nur bei Herausgabe von Nutzungen?”, *Betriebs-Berater*, nr 46/2004, s. 2479, oraz J. Hoffmann, „Verbrauchsgüterkaufrechtsrichtlinie und Schuldrechtsmodernisierungsgesetz”, *Zeitschrift für Rechtspolitik*, nr 8/2001, s. 349.

23 — W.H. Roth, „Europäischer Verbraucherschutz und BGB”, *Juristenzeitung. Sondertagung Schuldrechtsmodernisierung*, nr 10/2001, s. 489; C. Brömmelmeyer, „Der Nacherfüllungsanspruch des Käufers als trojanisches Pferd des Kaufrechts?”, *Juristenzeitung*, nr 10/2006, s. 495; M. Schwab, „Schuldrechtsmodernisierung 2001/2002 — Die Rückabwicklung von Verträgen nach §§ 346ff. BGB n.F.”, *Juristische Schulung*, nr 7/2002, s. 637.

wniosku o orzeczenie w trybie prejudycjalnym nie można mówić o zakazie dokonywania wykładni *contra legem*. Znaczenie wykładni w postępowaniu prejudycjalnym polega na zapewnieniu, poprzez wykładnię prawa wspólnotowego, jego poprawnego i jednolitego zastosowania we wszystkich państwach członkowskich²⁴.

40. Stwierdzenia odnośnie do art. 20 Grundgesetz dotyczą wyłącznie niemieckiego prawa konstytucyjnego, a zatem przepis ten nie może jako taki mieć wpływu na dopuszczalność wniosku o orzeczenie w trybie prejudycjalnym. Kryteria dopuszczalności wniosku o orzeczenie w trybie prejudycjalnym określa bowiem nie prawo krajowe, lecz wyłącznie art. 234 WE. Odmienna wykładnia oznaczałaby, że każde państwo członkowskie może samo określić zastosowanie art. 234 WE, co mogłoby doprowadzić do niejednolitego stosowania prawa wspólnotowego w państwach członkowskich. Pytanie prejudycjalne jest zatem dopuszczalne.

C — Ocena

41. Na wstępie należy uściślić, że BGB mówi ogólnie o „kupującym” i „sprzedawcy”,

24 — Zobacz podobnie wyroki: z dnia 6 października 1982 r. w sprawie 283/81 *Cilfit i in.*, Rec. s. 3415, pkt 7; z dnia 22 października 1987 r. w sprawie 314/85 *Foto-Frost*, Rec. s. 4199, pkt 15, oraz z dnia 6 grudnia 2005 r. w sprawie C-461/03 *Gaston Schul*, Zb.Orz. s. I-10513, pkt 21.

podczas gdy dyrektywa 1999/44 mówi o „konsumentcie” i „sprzedawcy”, który sprzedaje towary konsumpcyjne. W niniejszej sprawie można zaklasyfikować kupującego do kategorii „konsument”²⁵, a sprzedawcę do kategorii „sprzedawca”²⁶ w rozumieniu dyrektywy 1999/44; ponadto sprzedaż piekarnika do użytku osobistego stanowi sprzedaż „towarów konsumpcyjnych”²⁷ w rozumieniu tej dyrektywy.

42. Istotą problemu w niniejszej sprawie jest interpretacja sformułowania „wolny od opłat” występującego w art. 3 dyrektywy 1999/44 i powiązana z nią kwestia, czy „zastąpienie [wymiana] wolne[a] od opłat” oznacza, że sprzedawca nie powinien żądać

25 — Zgodnie z art. 1 ust. 2 lit. a) dyrektywy 1999/44 konsument oznacza „każdą osobę fizyczną, która w umowach objętych niniejszą dyrektywą działa w celach niezwiązanych z handlem, przedsiębiorstwem lub zawodem”.

26 — Zgodnie z art. 1 ust. 2 lit. c) dyrektywy 1999/44 sprzedawca oznacza „każdą osobę fizyczną lub prawną, która na podstawie umowy sprzedaje towary konsumpcyjne w ramach swojej działalności handlowej, przedsiębiorstwa lub zawodowej”.

27 — Zgodnie z art. 1 ust. 2 lit. b) dyrektywy 1999/44 towary konsumpcyjne oznaczają „wszystkie materialne rzeczy ruchome, z wyjątkiem:
— towarów sprzedawanych w drodze egzekucji lub w inny sposób przez władze sądowe,
— wody i gazu, gdy nie są wystawione na sprzedaż w ograniczonej objętości lub w ustalonej ilości,
— elektryczności”.

od konsumenta wynagrodzenia za używanie wadliwego artykułu.

43. W ramach wykładni literalnej tytułem wstępu należy podkreślić, że zgodnie z art. 3 ust. 1 dyrektywy 1999/44 „sprzedawca odpowiada przed konsumentem za każdy brak zgodności, który istnieje w momencie dostawy towarów”. Dyrektywa wskazuje zatem jasno, że odpowiedzialność za brak zgodności dostarczonego towaru, który istnieje w momencie dostawy, ciąży na sprzedawcy i że ten ostatni powinien odpowiedzieć za to nieprawidłowe wykonanie. Gdyby przyjęto regulacje prawne, w których sprzedawca może żądać wynagrodzenia za używanie towaru, byłby on zwolniony z wszelkiej odpowiedzialności za każdy istniejący w momencie dostawy towaru brak zgodności, a część odpowiedzialności, którą powinien ponosić, zostałaaby po prostu przeniesiona na kupującego.

44. Artykuł 3 ust. 2 daje konsumentowi prawo żądania „wolnego od opłat przywrócenia zgodności”, co oznacza, że na żądanie konsumenta można przede wszystkim dokonać wolnego od opłat przywrócenia zgodności poprzez naprawę lub wymianę wadliwego towaru. W tym zakresie moim zdaniem konsument winien wybrać

między naprawą a wymianą, co jest żądaniem możliwym do realizacji i proporcjonalnym²⁸. Jeżeli ani naprawa, ani wymiana nie są możliwe do realizacji i proporcjonalne, konsument może żądać obniżenia ceny lub rozwiązać umowę²⁹. Artykuł 3 ust. 3 dyrektywy ponownie wyraźnie mówi, że zarówno naprawa, jak i wymiana powinny być „wolne od opłat”. Już zawarte w tym artykule potoczne znaczenie sformułowania „wolne od opłat” stanowi przesłankę sugerującą, że niemieckie regulacje prawne nie są zgodne

28 — Podobnie S. Grundmann, C.M. Bianca, *EU Kaufrechts-Richtlinie. Kommentar*, Verlag Dr. Otto Schmidt, Köln 2002, s. 82, pkt. 108. Autorzy potwierdzają, że wybierając pomiędzy naprawą a wymianą, konsument nie powinien wybierać rozszerzeń nieproporcjonalnych; w celu stwierdzenia, czy roszczenie ma charakter nieproporcjonalny należy wziąć pod uwagę przede wszystkim koszty, na jakie narażony jest sprzedawca. H.P. Westermann podkreśla również, że wybór dokonany przez konsumenta pomiędzy naprawą a wymianą jest uzależniony od możliwości i proporcjonalności jego roszczenia. Zobacz H.P. Westermann, »Das neue Kaufrecht einschließlich des Verbrauchsgüterkaufs«, *Juristenzeitung*, nr 10/2001, s. 537. S. Grundmann oraz C.M. Bianca podkreślają możliwość uzasadnienia, że roszczenie o wymianę wynikające z dyrektywy 1999/44 zakłada w istocie naruszenie umowy. Zobacz S. Grundmann, M.C. Bianca, *EU Sales Directive. Commentary*, Intersentia, Antwerp, Oxford, New York 2002, s. 162. Podobnie D. Možina wskazuje, że aby skorzystać z roszczenia zastąpienia, brak zgodności z umową nie powinien być nieistotny. D. Možina, *Kršitev pogodbe*, GV Založba, Ljubljana 2006, s. 229. W art. 46 ust. 2 konwencji wiedeńskiej o umowach międzynarodowej sprzedaży towarów (CISG) również jest przewidziane, że kupujący może żądać od sprzedawcy wymiany towarów tylko wówczas, gdy brak zgodności stanowi istotne naruszenie umowy. Podkreśla to również P. Schlechtriem, *Internationales UN-Kaufrecht*, 4. Auflage, Mohr Siebeck, Tübingen 2007, s. 134, pkt 185. Odnośnie do konwencji wiedeńskiej S. Grundmann podkreśla, że wprawdzie kupujący ma prawo wyboru, nie może jednak wybrać roszczenia, które jest nieproporcjonalne w stosunku do innego roszczenia. S. Grundmann, »Regulating Breach of Contract — The Right to Reject Performance by the Party in Breach“, *European Review of Contract Law*, nr 2/2007, s. 132 i 133. Zasady Europejskiego Prawa Kontraktów (PECL) umożliwiają w art. 9:102 ust. 1 domaganie się należytego wykonania umowy (naprawienie nienależytego wykonania umowy). Ustęp 2 rzeczonoego artykułu, który stosuje się również do żądania należytego wykonania umowy, stanowi w lit a) i b), iż żądanie należytego wykonania nie jest możliwe, jeśli wykonanie to jest niedozwolone lub niemożliwe, czy też wiąże się z nadmiernym wysiłkiem lub wydatkami ze strony dłużnika. eds. O. Lando, H. Beale, *Principles of European Contract Law*, Kluwer Law International, The Hague, London, Boston 2000, s. 394, zwłaszcza s. 395.

29 — Dyrektywa 1999/44 przewiduje w art. 3 ust. 3 i 5 podwójny stopień ochrony prawa konsumenta. Po pierwsze, konsument może żądać, aby sprzedawca naprawił towary albo może żądać od sprzedawcy ich wymiany, w obu przypadkach jest to wolne od opłat. Konsument może domagać się stosownej obniżki ceny lub rozwiązania umowy jedynie posiłkowo.

z dyrektywą³⁰. Artykuł 3 ust. 4 dyrektywy 1999/44 zawiera definicję sformułowania „wolny od opłat”. Definicja ta sprzeciwia się niemieckim regulacjom prawnym i to z dwóch powodów.

45. W pierwszej kolejności przepis ten ustala bardzo wyraźnie, że sformułowanie „wolny od opłat” wskazuje na „niezbęd[n]e koszt[y] związan[e] z przywróceniem towarom zgodności”. Niezależnie od tego, czy sprzedawca uzależni wymianę towaru od zapłaty wynagrodzenia za używanie, czy też dokona wymiany i następnie zażąda wynagrodzenia, można wynagrodzenie to uznać za koszty przywrócenia zgodności. Interpretacji definicji bezpłatności należy dokonać w odniesieniu do art. 3 ust. 1 dyrektywy 1999/44, który stanowi, że sprzedawca ponosi *pełną* odpowiedzialność wobec konsumenta za brak zgodności, który istnieje w momencie dostawy towaru; wynika z tego zatem, że sprzedawca ponosi wszelkie koszty dotyczące przywrócenia zgodności.

46. W drugiej kolejności odnośnie do twierdzenia rządu niemieckiego, zgodnie z którym koszty te obejmują „w szczególności [...] koszt[y] wysyłki, robocizny i materiałów”, należy podkreślić fakt, że przytoczone wyczerpujące, lecz ma

wyłącznie charakter przykładowy. Używając określenia „w szczególności”, wspólnotowy prawodawca nie chciał ograniczać zakresu stosowania tego przepisu, lecz pragnął wymienić najbardziej typowe przykłady kosztów, które mogą być ponoszone w przypadku wymiany towaru. Jeśli wyjść od zasady *exemplum illustrant non restringunt legem*, stwierdzić można, że „koszty” nie obejmują wyłącznie kosztów dostawy towaru zgodnego z umową³¹. Z przytoczonej definicji wynika zatem, że sformułowanie „wolne od opłat” obejmuje *wszelkie* koszty przywrócenia zgodności, co obejmuje zarówno rodzaje kosztów wymienione jako przykład, jak i wszelkie inne koszty, które mogą wystąpić przy wymianie towaru.

47. Należy również wyjaśnić, czy żądanie zapłaty wynagrodzenia za używanie pociąga za sobą „istotne niedogodności” dla konsumenta w rozumieniu art. 3 ust. 3 akapit trzeci dyrektywy 1999/44. W tym względzie zgadzam się z argumentacją rządu austriackiego, zgodnie z którą zapłata wynagrodzenia za używanie stanowi „istotną niedogodność” w rozumieniu wspomnianej dyrektywy. Sformułowanie „istotna niedogodność” nie odnosi się wyłącznie do przeszkód praktycz-

30 — T. Oppermann zauważa, że punktem wyjścia wykładni językowej prawa wspólnotowego powinno być „normalne i naturalne znaczenie terminów w bezpośrednim kontekście zdania”. Zobacz T. Oppermann, *Europarecht*, 3. Auflage, Verlag C.H. Beck, München 2005, s. 207, pkt 20.

31 — W doktrynie T. Oppermann ostrzega przed tego rodzaju wypaczeniem sensu poprzez interpretację, ww. w przypisie 30, s. 209, pkt 23.

nych występujących przy wymianie towaru, lecz do niedogodności w znaczeniu ogólnym, a „niedogodność” finansowa jest dodatkową niedogodnością, która w mojej opinii może być wręcz większą przeszkodą niż przeszkody praktyczne, które konsument może napotkać przy wymianie towaru.

konsumentowi skutecznie dochodzić swych praw³².

48. Ponadto finansowe interesy sprzedawcy są — jak słusznie podkreśla Komisja w swych uwagach na piśmie — w wystarczającym stopniu chronione poprzez fakt, że może on powołać się na nieproporcjonalny charakter sposobu naprawienia szkody wybranego przez konsumenta. Artykuł 3 ust. 3 akapit drugi dyrektywy 1999/44 stanowi, że sposób naprawienia szkody jest nieproporcjonalny, jeśli „nakłada on na sprzedawcę koszty, które w porównaniu z alternatywnym sposobem naprawienia szkody są nadmiernie wysokie”. Jeśli przy zastąpieniu towaru sprzedawca ponosiłby nadmiernie wysokie koszty, mógłby odrzucić żądanie wysunięte przez konsumenta. Jeśli niemożliwa lub nieproporcjonalna byłaby także naprawa towaru, zgodnie z tą zasadą, mogłoby to doprowadzić konsumenta do dokonania wyboru dodatkowego roszczenia i żądania obniżenia ceny lub do odstąpienia od umowy. Dyrektywa w wystarczającym stopniu chroni zatem sprzedawcę, pozwalając jednocześnie

49. Należy również rozważyć praktyczne skutki żądania wynagrodzenia za używanie. O ile sprzedawca zażąda od konsumenta zapłaty wynagrodzenia za używanie, a naprawa nie jest możliwa, konsument nie ma wielkiego wyboru. Jeśli sprzedawca uzależnia wymianę towaru od zapłaty wynagrodzenia za używanie, konsument może zapłacić wynagrodzenie i otrzymać nowy artykuł lub pozostać bez nowego artykułu. Podobnie — jeśli sprzedawca nie uzależnia wymiany towaru od zapłaty wynagrodzenia za używanie, lecz zażąda go później — konsument może wahać się nawet co do żądania wymiany towaru. W praktyce może więc zdarzyć się, że z powodu żądania zapłaty wynagrodzenia za używanie konsument wcale nie skorzysta ze swego prawa do wymiany towaru, co w każdym przypadku jest sprzeczne z zamysłem i celem dyrektywy 1999/44. Teoretycznie konsument mógłby na mocy art. 3 ust. 5 tiret trzecie powołać się na istotne niedogodności, które stwarza dla niego wymiana, i zażądać od sprzedawcy obniżenia ceny lub odstąpić od umowy. Pojawia się jednak pytanie, czy w odnie-

32 — W tym zakresie należy również zauważyć, że dyrektywa 1999/44 chroni sprzedawcę, ograniczając jednocześnie jego odpowiedzialność w czasie. Zobacz motyw 17 oraz art. 5 ust. 1 dyrektywy 1999/44.

sieniu do omawianych niemieckich regulacji prawnych tego rodzaju sprzeciw zostanie uwzględniony. Taka sytuacja mogłaby odwieść konsumenta od wystąpienia z jakimkolwiek roszczeniem na podstawie dyrektywy 1999/44. Z praktycznego punktu widzenia należy również uwzględnić, że żądanie wynagrodzenia za używanie jest problematyczne zwłaszcza w odniesieniu do artykułów, których wartość szybko spada i których cena, pomiędzy zakupem a wymianą, może ulec znacznemu obniżeniu z powodu pojawienia się nowych modeli. Tak jest na przykład w przypadku komputerów, telefonów komórkowych i samochodów osobowych³³. W takim przypadku kupujący otrzymuje model, który ma niższą wartość w momencie wymiany niż w chwili zakupu; ponadto musi dodatkowo zapłacić wynagrodzenie za używanie.

50. Z literalnej chociażby wykładni art. 3 dyrektywy 1999/44 wynika zatem, że sprzeciwia się ona regulacjom, takim jak omawiane niemieckie regulacje prawne. Mimo że moim zdaniem wykładnia literalna w bardzo jasny sposób daje odpowiedź na pytanie sądu

krajowego³⁴, jest ona jedynie przesłanką, którą należy jeszcze uzasadnić, posługując się innymi typami wykładni³⁵. Interpretacje celowościowa i systemowa również prowadzą w sposób niepodważalny do wniosku, że dyrektywa 1999/44 sprzeciwia się regulacjom, takim jak omawiane niemieckie regulacje prawne. Na poparcie tego twierdzenia można przytoczyć więcej argumentów.

51. Z wykładni celowościowej dyrektywy 1999/44 wynika, że jej celem jest dołożenie starań, aby osiągnąć wysoki poziom ochrony konsumentów. Wynika to z art. 3 ust. 1 lit. t) i art. 153 ust. 1 WE³⁶; zgodnie z tym ostatnim postanowieniem, dążąc

33 — W ramach doktryny niemieckiej W. Ball odsyła do problematyki poziomu odszkodowania w przypadku samochodu osobowego niezgodnego z umową, W. Ball, „Die Nacherfüllung beim Autokauf”, *Neue Zeitschrift für Verkehrsrecht*, nr 5/2004, s. 222. R. Schulze i M. Ebers odsyłają do przypadku, w którym kupujący nabył za 2000 EUR komputer, którego średnia żywotność wynosiła dwa lata i w którym na miesiąc przed wygaśnięciem dwuletniego okresu gwarancji na twardym dysku wystąpiła usterka nie do usunięcia; sprzedawca skłonny był jednak dokonać wymiany artykułu jedynie, jeśli kupujący zapłacił odszkodowanie za używanie w wysokości 1916 EUR. W tym zakresie zauważam, że możliwe jest, iż dzięki dokonaniu postępowi technologicznemu rynkowa cena nowego komputera w momencie wystąpienia usterki wyniesie jedynie 500 EUR. Zobacz R. Schulze, M. Ebers, „Streiffragen im neuen Schuldrecht”, *Juristische Schulung*, nr 4/2004, s. 369.

34 — Sama wykładnia literalna jest wystarczająca, kiedy możliwe jest dokonanie w sposób niepodważalny jednej i wyłącznej wykładni zasady prawa. Należy jednak zwrócić uwagę na rzadkość takich przykładów (tak jak w odniesieniu do terminów). Zobacz podobnie wyrok z dnia 9 marca 1978 r., w sprawie 79/77 Kühlhaus Zentrum, Rec. s. 611, pkt 6, w którym Trybunał, aby dokonać wykładni przepisu wspólnotowego oparł się na samej wykładni literalnej. Jeśli wykładnia literalna nie pozwala na osiągnięcie całkowicie jasnego rezultatu, należy oprzeć się na innych typach wykładni. Zobacz na przykład opinię rzecznika generalnego M. Poiaresa Madura z dnia 18 lipca 2007 r., w sprawie C-64/05 P Szwecja przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-11389, pkt 37, w której wykładnia literalna przepisu prawa wspólnotowego nie przyniosła niepodważalnej odpowiedzi, a zatem niezbędne było ponowne jego ustytuowanie w kontekście całości norm i odwołanie się do celów regulacji, których przepis ten stanowi część.

35 — Zobacz wyrok z dnia 20 marca 1980 r. w sprawie 118/79 Knaut Westdeutsche Gipswerke, Rec. s. 118/79, pkt 5 i 6, w której Trybunał podkreślił, że w tej sprawie sama wykładnia literalna językowa przepisu nie była wystarczająca.

36 — Chodzi zatem o cel, który można obiektywnie wywieść z przepisu. Na temat obiektywnego charakteru celu jako trzonu wykładni celowościowej zob. na przykład R. Alexy, *A Theory of Legal Argumentation. The Theory of Rational Discourse as Theory of Legal Justification*, Clarendon Press, Oxford 1989, s. 241. Odnosnie do znaczenia wykładni celowościowej w prawie wspólnotowym, zob. na przykład H.G. Schermers, D.F. Waelbroeck, *Judicial Protection in the European Union*, Kluwer Law International, The Hague, London, New York 2001, s. 20 i nast.

do popierania interesów konsumentów i zapewnienia wysokiego poziomu ochrony konsumentów, Wspólnota przyczynia się do ochrony zdrowia, bezpieczeństwa i interesów gospodarczych konsumentów³⁷. Regulacje prawne, takie jak omawiane regulacje niemieckie, wyraźnie stoją na przeszkodzie staraniom podejmowanym przez Wspólnotę na rzecz osiągnięcia możliwie najwyższego poziomu ochrony konsumentów, przede wszystkim staraniom o ochronę ich interesów gospodarczych.

z tym gwarancji³⁹. Wymóg minimalnej harmonizacji wynika zarówno z motywu 24, jak i z art. 8 ust. 2 dyrektywy 1999/44, które w celu ochrony konsumentów pozwalają państwom członkowskim na przyjęcie lub utrzymanie w mocy surowszych przepisów niż przepisy, jakie przewiduje dyrektywa. Interpretacja celowościowa pozwala jasno wywnioskować, że niemieckie regulacje prawne, które zapewniają konsumentowi *niższy* niż gwarantowany przez dyrektywę 1999/44 poziom ochrony, są zatem a fortiori sprzeczne z tą ostatnią. Należy ponadto podkreślić, że postanowienia dyrektywy 1999/44 gwarantują bezwzględnie obowiązujące normy dotyczące praw konsumentów i że obie strony również nie mogą uzgadniać w drodze umownej niższego poziomu ochrony konsumentów, wykluczając w ten sposób bezpłatność wymiany towaru⁴⁰.

52. W ramach ochrony konsumentów szczególnym celem³⁸ dyrektywy 1999/44 jest zapewnienie minimalnej harmonizacji przepisów w dziedzinie sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych

37 — Poprawa funkcjonowania rynku wewnętrznego będzie, również w przyszłości, głównym celem polityki ochrony konsumentów. We wspólnotowej strategii polityki konsumenckiej na lata 2007–2013 Komisja kładzie nacisk na fakt, że rynek wewnętrzny „pozostaje szczególnym obszarem polityki ochrony konsumentów, która przyczynia się także w decydujący sposób do poprawy jego funkcjonowania”. Zobacz Komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego — Strategia Polityki Konsumenckiej UE na lata 2007–2013 — Wzmocnienie pozycji konsumentów, polepszenie ich dobrobytu oraz zapewnienie ich skutecznej ochrony, COM(2007) 0099 wersja ostateczna. Postanowienia dyrektywy 1999/44 zostaną z dużym prawdopodobieństwem także ujednolicone w projekcie europejskiego kodeksu cywilnego, w którym bardzo jasno zostanie wyrażone znaczenie ochrony konsumentów. Zobacz w tym względzie V. Heutger, „Konturen des Kaufrechts Civil Code — Ein Werkstattbericht”, *European Review of Private Law*, nr 2/2003, s. 159.

38 — K. Reisenhuber podkreśla, że w ramach wykładni celowościowej określić należy szczegółowy cel przepisu, a nie tylko jego cel ramowy. Zobacz K. Reisenhuber, „Die Auslegung”, w: K. Reisenhuber, *Europäische Methodenlehre. Handbuch für Ausbildung und Praxis*, De Gruyter Recht, Berlin 2006, s. 261, pkt 41.

39 — W tym względzie dyrektywa 1999/44 różni się na przykład od dyrektywy 85/374/EWG, która stawia sobie za cel zapewnienie pełnej harmonizacji przepisów dotyczących odpowiedzialności za produkty wadliwe. Zobacz dyrektywę Rady z dnia 25 lipca 1985 r. w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących odpowiedzialności za produkty wadliwe (Dz.U. L 210, str. 29). W tym względzie zob. wyroki z dnia 25 kwietnia 2002 r.: w sprawie C-52/00, Komisja przeciwko Francji, Rec. s. I-3827, pkt. 24, w sprawie C-154/00 Komisja przeciwko Grecji, Rec. s. I-3879, pkt 20, oraz w sprawie C-183/00 González Sánchez Rec. s. I-3901, pkt 26 i 28. Zobacz również załączoną opinię rzecznika generalnego L.A. Geelhoeda z dnia 20 września 2001 r. w sprawach C-52/00 i C-183/00 Komisja przeciwko Francji i González Sánchez, Rec. s. I-3879, pkt 56.

40 — Prawo bezwzględnie obowiązujące ustanawia granice wolności osobistej, których strony umowy nie mogą przekroczyć. Zobacz na przykład M. Schmidt Kessel, „Europäisches Vertragsrecht”, w: K. Reisenhuber, *Europäische Methodenlehre. Handbuch für Ausbildung und Praxis*, De Gruyter Recht, Berlin 2006, s. 397, pkt 15. W doktrynie niemieckiej charakter bezwzględnie obowiązujący art. 3 dyrektywy 1994/44 podkreślony jest na przykład przez S. Grundmanna, „Internationalisierung und Reform des deutschen Kaufrechts”, w: S. Grundmann, D. Medicus, W. Rolland, *Europäisches Kaufgewährleistungsrecht. Reform und Internationalisierung des deutschen Schuldrechts*, Carl Heymanns Verlag, Köln, Berlin, Bonn, München 2000, s. 317.

53. Z motywów 2, 4 i 5 dyrektywy 1999/44 jasno wynika, że starania podjęte w celu osiągnięcia wysokiego poziomu ochrony konsumentów mają ostatecznie na celu sprawne funkcjonowanie rynku wewnętrznego⁴¹, który pozwala konsumentom na swobodny zakup towarów konsumpcyjnych w innych państwach członkowskich⁴². Wyższy poziom ochrony konsumentów może wówczas wesprzeć to, co określa się mianem pasywnego swobodnego przepływu towarów i usług, dzięki któremu konsument kupuje lub otrzymuje usługę w innych państwach członkowskich⁴³. Aby zapewnić swobodny przepływ towarów i usług, konsumenci powinni korzystać z możliwie tożsamyh warunków zakupu towarów i otrzymywania usług, co odnosi się również do warunków bezpłatności wymiany towaru. Warunki te mogą być mniej korzystne w Niemczech z powodu możliwości żądania przez sprzedawcę zapłaty

wynagrodzenia za używanie, co może prowadzić do zakłóceń na rynku wewnętrznym oraz ograniczeń swobodnego przepływu towarów i usług. W tym zakresie należy zauważyć, że w kilku innych państwach członkowskich sprzedawca nie może żądać wynagrodzenia za używanie wadliwego artykułu⁴⁴. Można zatem wyobrazić sobie, że konsument z innego państwa członkowskiego, który miał do czynienia w Niemczech z żądaniem zapłaty wynagrodzenia za używanie, będzie miał wątpliwości co do dokonywania swych przyszłych zakupów w tym państwie członkowskim.

41 — Na przykład S. Weatherill, *EU Consumer Law and Policy*, Edward Elgar, Northampton 2005, s. 63. Ogólnie, odnośnie do wspólnotowego prawa prywatnego, którego celem jest ustanowienie oraz funkcjonowanie rynku wewnętrznego, zob. P.C. Müller-Graff, „Europäisches Gemeinschaftsrecht und Privatrecht — Das Privatrecht in der europäischen Integration”, *Neue Juristische Wochenschrift*, nr 1/1993, s. 18.

42 — Podobnie, wymienić należy motyw 5 dyrektywy 1999/44, który podkreśla, że minimalne zasady prawa konsumenckiego wzmocnią zaufanie konsumentów, którzy z większą łatwością będą mogli korzystać z rynku wewnętrznego. S. Grundmann i C.M. Bianca stwierdzają, że w zakresie sprzedaży konsumentom pojawia się konieczność poprawy funkcjonowania rynku, ponieważ konsumenci rezygnują z dokonywania zakupów za granicą przede wszystkim z powodu niepewności co do zakresu gwarancji, barier językowych i problemów pojawiających się przy rozwiązywaniu sporów. S. Grundmann, C.M. Bianca, ww. w przypisie 28, s. 28 pkt 16. W swej Zielonej księdze w sprawie przeglądu dorobku wspólnotowego w dziedzinie ochrony konsumentów [COM(2006) 744 wersja ostateczna s. 4] Komisja również podkreśla, że „powinno się umocnić zaufanie konsumenta do rynku wewnętrznego poprzez zapewnienie wysokiego poziomu ochrony jego praw w całej UE”.

43 — W swym orzecznictwie Trybunał wielokrotnie wykazał znaczenie biernego aspektu swobodnego przepływu towarów i usług. Odnośnie do swobodnego biernego przepływu usług zob. na przykład wyroki: z dnia 31 stycznia 1984 r. w sprawie 286/82 i 26/83 Luisi i Carbone, Rec. s. 377, pkt 10, oraz z dnia 11 września 2007 r. w sprawie C-318/05 Komisja przeciwko Niemcom, Zb.Orz. s. I-6957, pkt 65. Odnośnie do swobodnego przepływu towarów zob. na przykład wyrok z dnia 7 marca 1990 r. w sprawie C-362/88 GB-INNO-BM, Rec. s. I-667. W związku z tą problematyką zob. również C. Callies, M. Ruffert, EUV/EGV. *Das Verfassungsrecht der Europäischen Union mit Europäischer Grundrechtscharta. Kommentar*, 3. Auflage, Verlag C.H. Beck, München 2007, s. 1698.

54. Z podstawy prawnej, na podstawie której została przyjęta dyrektywa 1999/44, miano-

44 — Zobacz na przykład ustawodawstwa austriackie, hiszpańskie, francuskie, irlandzkie i słoweńskie. W Austrii zob. art. 8 ust. 3 Konsumentenschutzgesetz (ustawy o ochronie konsumentów), jak również art. 932 ust. 1–3 Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (austriackiego kodeksu cywilnego); w Hiszpanii zob. art. 4 ust. 1, art. 5, ust. 1 i art. 6 lit. a) i b) Ley 23/2003 de garantías en la venta de bienes de consumo (ustawy 23/2003 w sprawie gwarancji związanych ze sprzedażą towarów konsumpcyjnych); we Francji zob. art. L.211-9 i L.211-10 Code de la consommation (kodeksu konsumenckiego); w Irlandii zob. art. 7 ust. 1, 3, 5 i 6 European Communities (Certain Aspects of the Sale of Consumer Goods and Associated Guarantees) Regulations 2003 (rozporządzenia wspólnotowego w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji); w Słowenii zob. art. 37.c Zakon o varstvu potrošnikov (ustawy o ochronie konsumentów). Informacje te pochodzą z projektu badawczego pod kierownictwem prof. dr Hansa Schulte-Nölke. H. Schulte-Nölke, *EC Consumer Law Compendium*, Université de Bielefeld, Bielefeld 2007.

wicie z art. 95 WE, wynika, że dyrektywa ta⁴⁵ ma na celu poprawę funkcjonowania rynku wewnętrznego⁴⁶. Z orzecznictwa i doktryny wynika, że art. 95 WE może stanowić podstawę prawną przepisów wspólnotowych jedynie, jeśli przepisy te mają na celu skuteczne przyczynianie się do ustanawiania i poprawy warunków funkcjonowania rynku wewnętrznego i jeśli przyczyniają się do zniesienia przeszkód dla swobodnego przepływu towarów i usług lub likwidacji zakłóceń konkurencji⁴⁷. Na podstawie tego artykułu nie można przyjąć przepisów prowadzących, jedynie ubocznie, do harmonizacji tych warunków⁴⁸.

motywu 15 na żądanie wynagrodzenia za używanie. W pierwszej kolejności należy wskazać na formalny (zewnątrzny) aspekt tego przepisu⁴⁹. Ze struktury tego motywu jasno wynika, że odnosi się on jedynie do rozwiązania umowy. Fakt, że unieważnienie (rozwiązanie) umowy wymienione jest dopiero w drugim zdaniu tego motywu, nie oznacza, że pierwsze i drugie zdanie można rozpatrywać oddzielnie, lecz że należy rozważać cały motyw 15 jako systemową całość. Jeśli odczytuje się go w ten sposób, jest rzeczą oczywistą, że obniżenie wynagrodzenia zapłaconego przez konsumenta możliwe jest tylko w przypadku rozwiązania umowy.

55. Nawet dokonując wykładni systemowej, nie można wnioskować, że dyrektywa 1999/44 zezwala na podstawie swego

45 — Dwojaki cel dyrektywy 1999/44 — wysoki poziom ochrony konsumentów oraz funkcjonowanie rynku wewnętrznego — podkreśla także D. Možina, *Direktiva 1999/44/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. maja 1999 o nekaterih vidikih prodaje potrošniškega blaga in z njim povezanih garancij*, w: V. Trstenjak, R. Knez, D. Možina, *Evropsko pravo varstva potrošnikov. Direktive ES/EU z uvodnimi pojasnili*, GV Založba, Ljubljana 2005, s. 69. Na temat norm mających wielorakie cele zob. w doktrynie K. Engisch, *Einführung in das juristische Denken*, 4. Auflage, Kohlhammer Verlag, Stuttgart, Berlin, Köln, Mainz 1956, s. 80.

46 — K. Reisenhuber, ww. w. przypisie 38, s. 261, pkt 40, również zwraca uwagę, że podstawa prawna może odwoływać się do celu przepisu.

47 — Odnosnie do art. 95 WE jako podstawy prawnej zob. na przykład wyroki: z 10 grudnia 2002 r. w sprawie C-491/01 *British American Tobacco (Investments) i Imperial Tobacco*, Rec. s. I-11453, pkt 59 i 60, z dnia 14 grudnia 2004 r. w sprawie C-210/03 *Swedish Match*, Zb.Orz s. I-11893, pkt. 29, oraz z dnia 12 grudnia 2006 r. w sprawie C-380/03 *Niemcy przeciwko Parlamentowi i Radzie*, Zb.Orz. s. I-11573, pkt. 37. W doktrynie zob. również C. Callies, M. Ruffert, ww. w. przypisie 43, s. 1702.

48 — Zobacz wyroki: z dnia 4 października 1991 r. w sprawie C-70/88 *Parlament przeciwko Radzie*, Rec. s. I-4529, pkt 17, z dnia 5 października 2000 r. w sprawie C-376/98 *Niemcy przeciwko Parlamentowi i Radzie*, Rec. s. I-8419, pkt 33, oraz wyrok z dnia 6 grudnia 2005 r. w sprawie C-66/04, *Zjednoczone Królestwo przeciwko Parlamentowi i Radzie*, Zb.Orz. s. I-10553, pkt 59 i 64.

56. W drugiej kolejności należy jednak w ramach wykładni systemowej uwzględnić (wewnętrzną) strukturę całej dyrektywy 1999/44, która powinna tworzyć spójną całość pozbawioną wewnętrznych sprzeczności⁵⁰. Gdyby na podstawie motywu 15 dopuścić roszczenie sprzedawcy o wynagrodzenie za używanie, doprowadziłoby to do powstania wewnętrznej sprzeczności między tym motywem a art. 3 tej dyrektywy, który wymaga bezpłatnej wymiany towaru. Muszę ponadto podkreślić, że motyw 15 — w takim

49 — Na temat argumentacji dotyczącej „zewnątrznego” systemu w doktrynie prawnej zob. na przykład Larenz, *Methodenlehre der Rechtswissenschaft*, 6. Auflage, Springer, Berlin, Heidelberg 1991, s. 326.

50 — W doktrynie R. Alexy, *A Theory of Legal Argumentation. The Theory of Rational Discourse as Theory of Legal Justification*, Clarendon Press, Oxford 1989, s. 240, wskazuje na brak sprzeczności jako argument wykładni systemowej.

rozumieniu, jakie nadaje mu niemiecki rząd — nie ma odpowiednika w przepisie w części normatywnej dyrektywy 1999/44.

57. Podobnie nie mogę zgodzić się z argumentacją przedstawioną przez rząd niemiecki, zgodnie z którą historyczna wykładnia art. 3 ust. 2 dyrektywy 1999/44 wskazuje, że sprzedawca może żądać od konsumenta zapłaty wynagrodzenia za używanie.

58. Fakt, że występujące w dyrektywie 1999/44 sformułowanie „albo napraw[a] towar[ów] wolna od opłat, albo [...] zastąpieni[e] towar[ów]”⁵¹ zostało po ostatniej propozycji Komisji zmienione na „napraw[a] towar[ów] albo [...] ich zastąpieni[e], w obu przypadkach jest to wolne od opłat”⁵², ostatecznie stanowi argument przemawiający za tym, aby wymiana towaru również była bezpłatna pod każdym względem⁵³.

W zmianie brzmienia dostrzegam dodatkowy element dowodzący, że wspólnotowy prawodawca bezspornie chciał wymagać nie tylko bezpłatności naprawy, lecz również bezpłatności wymiany towaru, i że w tym zakresie nie zachował pierwotnego tekstu propozycji Komisji. Do podobnego wniosku można dojść w odniesieniu do komunikatu prasowego komitetu pojednawczego⁵⁴, na który powołuje się rząd niemiecki i który w jego opinii ustalił, że sformułowanie „wolne od opłat” ogranicza się do kosztów naprawy, w szczególności do kosztów wysyłki, robocizny i materiałów. Sformułowania dyrektywy 1999/44 różnią się od sformułowań tego komunikatu, co ponownie wykazuje, że dyrektywa 1999/44 bezspornie chciała wprowadzić również bezpłatność wymiany towaru⁵⁵.

59. Należy jednak także podkreślić, że choć historyczna wykładnia dała zarys rozwiązania, takie jak proponowane przez rząd niemiecki, to ten rodzaj wykładni nie jest sam w sobie wystarczający i nie może

51 — Artykuł 3 ust. 4 propozycji zmieniającej dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji [COM(1998) 217 wersja ostateczna — 96/0161(COD)], Dz.U. C 148, s. 12.

52 — Podkreślenie własne.

53 — Wyrok z dnia 1 czerwca 1961 r. w sprawie 15/60 Simon przeciwko Trybunałowi Sprawiedliwości, Rec. s. 223, w którym Trybunał podkreślił, iż różnica pomiędzy tekstem propozycji przepisu a jego ostateczną wersją oznacza również zmianę jego znaczenia, chyba że istnieją dowody prowadzące do odmiennego wniosku. W doktrynie, na przykład C. Baldus, „Historische und vergleichende Auslegung im Gemeinschaftsprivatrecht — Zur Konkretisierung der geringfügigen Vertragswidrigkeit”, w: C. Baldus, Hrsg. P.C. Müller-Graff, *Die Generalklausel im Europäischen Privatrecht*, Sellier. European Law Publishers, München 2006, s. 4.

54 — Komitet pojednawczy Parlament — Rada, Porozumienie w sprawie gwarancji odnoszących się do towarów konsumpcyjnych, Bruksela 18 marca 1999 r., dok. nr C/99/77.

55 — Podobnie Trybunał rozstrzygnął już w swym orzecznictwie, że treść dokumentów przygotowawczych, która nie znajduje żadnego odzwierciedlenia w treści przepisu prawa wtórnego, nie może być brana pod uwagę przy wykładni tego przepisu. Trybunał podkreślił fakt, że jeżeli zamieszczone w protokole z posiedzenia Rady oświadczenie nie znajduje żadnego odzwierciedlenia w treści przepisu prawa wtórnego, nie może być ono brane pod uwagę przy wykładni tego przepisu. Zobacz wyroki: z dnia 26 lutego 1991 r. w sprawie C-292/89 Antonissen, Rec. s. I-745, pkt 18, z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie C-375/98 Epson Europe, Rec. s. I-4243, pkt 26, z dnia 10 stycznia 2006 r. w sprawie C-402/03 Skov i in., Zb.Orz. s. I-199, pkt 42, oraz z dnia 19 kwietnia 2007 r. w sprawie C-356/05 Farrell, Zb.Orz. s. I-3067, pkt 31. Zobacz także na przykład opinię rzecznik generalnej J. Kokott: z dnia 13 lipca 2006 r. w sprawie C-278/05 Robins i in. (wyrok z dnia 25 stycznia 2007 r.), Zb.Orz. s. I-1059, pkt 81, oraz z dnia 18 lipca 2007 r. w sprawie C-175/06 Tedesco, Zb.Orz. s. I-7929, pkt 69.

być rozstrzygający⁵⁶, jako że w wykładni przepisów wspólnotowych odgrywa on jedynie drugorzędą rolę⁵⁷. Znaczenie prawne zasady prawa wspólnotowego może wynikać tylko z niej samej przy uwzględnieniu jej kontekstu i celu⁵⁸.

60. W ramach niniejszej opinii należy jeszcze odpowiedzieć na dwa argumenty podniesione przez niemiecki rząd. Pierwszy dotyczy sprawy Schulte, drugi — pytania, czy konsument bezpodstawnie wzbogaca się na wymianie towaru.

56 — Zobacz opinie rzecznik generalnej J. Kokott w sprawie Robins i in. ww. w przypisie 55, pkt 80 i 81, oraz z dnia 7 września 2006 r. w sprawie C-284/04 T-Mobile Austria i in. (wyrok z dnia 26 czerwca 2007 r.), Zb.Orz. s. I-5189, pkt. 88.

57 — T. Oppermann, ww. w przypisie 30, s. 209, pkt 25; H. Schulte-Nölke, „Elf Amtssprachen, ein Recht? Folgen der Mehrsprachigkeit für die Auslegung von Verbraucherschutzrichtlinien”, w: R. Schulze, *Auslegung europäischen Privatrechts und angeleglichen Rechts*, Nomos Verlag, Baden-Baden 1999, s. 158. H.G. Schermers i D.F. Waelbroeck również wskazują, iż dla wykładni prawa wspólnotowego *les travaux préparatoires* wykorzystywane są jedynie wyjątkowo. Zobacz H.G. Schermers, D.F. Waelbroeck, *Judicial Protection in the European Union*, Kluwer Law International, The Hague, London, New York 2001, s. 16. W doktrynie belgijskiej, Mertens de Wilmar, na przykład, podkreśla ograniczone możliwości dokonania wykładni historycznej, „Réflexions sur les méthodes d'interprétation de la Cour de justice des Communautés européennes”, *Cahiers de droit européen*, nr 1/1986, s. 14 i 15. Podobnie J. Rideau, *Droit institutionnel de l'Union et des Communautés Européennes*, 4e édition, L.G.D.J., Paris 2002, s. 182; A. Arnulf, *The European Union and its Court of Justice*, 2nd edition, Oxford University Press, Oxford 2006, s. 619.

58 — Zobacz na przykład wyroki: z dnia 15 kwietnia 1986 r. w sprawie 237/84 Komisja przeciwko Belgii, Rec. s. 1247, pkt 17, oraz z dnia 10 grudnia 1991 r. w sprawie C-306/89 Komisja przeciwko Grecji, Rec. s. I-5863, pkt 8.

61. Co do sprawy Schulte⁵⁹, na którą powołał się niemiecki rząd, myślę, że nie można jej odnieść do problematyki żądania wynagrodzenia za używanie.

62. Po pierwsze, sprawa Schulte dotyczy ochrony konsumentów w przypadku rozwiązania umowy, czyli roszczenia noszącego znamiona odmienne od wymiany towaru. W tym względzie należy również podkreślić, że w sprawie Schulte nie chodziło o rozwiązanie umowy z powodu wadliwego towaru, takie jak regulowane art. 3 ust. 5 dyrektywy 1999/44, lecz o odstąpienie. W sprawie Schulte Trybunał orzekł, że dyrektywa 85/577/EWG⁶⁰ nie sprzeciwia się prawu krajowemu, które w przypadku odstąpienia od umowy kredytu hipotecznego przewiduje, że konsument zobowiązany jest „nie tylko do zwrotu kwoty otrzymanej na podstawie tej umowy, ale dodatkowo do zapłaty na rzecz kredytodawcy odsetek stosowanych na rynku”⁶¹. Orzekając w ten sposób, Trybunał dopuścił zatem stosowanie przepisu prawa krajowego, realizującego zasadę, zgodnie z którą obie strony umowy winny wzajemnie zwrócić osiągnięte korzyści. Przy żądaniu wymiany wadliwego artykułu sytuacja jest

59 — Wyżej wymieniony wyrok w przypisie nr 17. W kwestii analogicznej decyzji zob. wyrok z dnia 25 października 2005 r. w sprawie C-229/04 Crailsheimer Volksbank, Zb.Orz. s. I-9273.

60 — Dyrektywa Rady z dnia 20 grudnia 1985 r. w sprawie ochrony konsumentów w odniesieniu do umów zawartych poza lokalem przedsiębiorstwa, Dz.U. L 372, s. 31.

61 — Punkt 93.

jednak odmienna. Żądanie wymiany wadliwego towaru nie jest zależne od zasady wzajemnego zwrotu osiągniętych korzyści, lecz od zasady interpretacji umowy *favor contractus*, zgodnie z którą umowa pozostaje w mocy, jeśli jest to możliwe; wymiana towaru ma zatem na celu wykonanie umowy.

63. Po drugie, w wyroku w sprawie Schulte została wskazana zasada, zgodnie z którą w przypadku odstąpienia od umowy konsument nie ma bezwzględnego obowiązku zwrotu kwoty kredytu wraz z odsetkami, jeśli druga strona umowy nie wypełniła należycie swego obowiązku. W punkcie 94 tego wyroku Trybunał orzekł, że nie ma sprzeczności z dyrektywą 85/577, gdy przepisy krajowe, które przewidują, iż konsument musi natychmiast i w całości zwrócić kredyt wraz z odsetkami, jeśli odstępuje od umowy kredytu, nie były stosowane w sytuacji, w której pożyczkodawca nie spełnił obowiązku zawiadomienia, który nakłada na niego ta dyrektywa. W ramach tej reguły, zgodnie z którą strona umowy, która nie wypełniła odpowiednio swego obowiązku, winna jednostronnie ponieść odpowiedzialność za to nienależyte wykonanie, można również porównać odstąpienie od umowy do wymiany wadliwego towaru. Ponownie jest to argument za tym, aby w przypadku wymiany wadliwego artykułu sprzedawca ponosił całkowitą odpowiedzialność za nienależyte wykonanie umowy i z tego względu wszystkie związane z tym koszty.

64. W niniejszej sprawie nie można również stwierdzić, że konsument bezpod-

stawnie się wzbogacił⁶². Konsument, który dokonał zapłaty ceny sprzedaży, należycie wykonał obowiązek ciążący na nim na mocy dwustronnie obowiązującej umowy sprzedaży towaru konsumpcyjnego, podczas gdy sprzedawca nie wypełnił swego obowiązku, tak jak do tego zobowiązał się w umowie. W świetle zasady *pacta sunt servanda* żądanie wymiany towaru stanowi zatem wyłącznie wymaganie od sprzedawcy wykonania jego obowiązków umownych. Każda ze stron umowy winna bowiem samodzielnie ponosić ryzyko nienależytego wykonania swego obowiązku. Odpowiedzialność za to, że doszło do wymiany towaru, nie ciąży na konsumentce; konsument pragnie jedynie w normalny sposób korzystać z towaru, co powinien umożliwić mu sprzedawca.

65. Nie do przyjęcia jest zatem, by konsument, który odpowiednio wypełnił swój obowiązek umowny, musiał płacić wynagrodzenie za używanie wadliwego artykułu na rzecz sprzedawcy, który nie wypełnił należycie swego obowiązku.

62 — W związku z tym, że w tej dziedzinie brak wyraźnych przepisów prawa wspólnotowego, kwestie bezpodstawnego wzbogacenia stawiane są w orzecznictwie Trybunału przede wszystkim w odniesieniu do warunków zwrotu podatku i opłat celnych pobranych bezpodstawnie. W tym względzie zob. na przykład wyrok z dnia 9 lutego 1999 r. w sprawie C-343/96, *Dilexport*, Rec. s. I-579.

66. Zważywszy na wszystkie powyższe rozważania, uważam, że dyrektywa 1999/44 przeciwia się niemieckim przepisom, na mocy których w przypadku wymiany towaru sprzedawca ma prawo żądać od konsumenta zapłaty wynagrodzenia za używanie tego towaru.

VII — Wnioski

67. W świetle wszystkich powyższych rozważań proponuję, by Trybunał uznał, że przepisy art. 3 ust. 2 w związku z ust. 3 akapit pierwszy i art. 3 ust. 4 lub art. 3 ust. 3 akapit trzeci dyrektywy 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 maja 1999 r. w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwiają się one przepisowi krajowemu stanowiącemu, że sprzedawca może żądać od konsumenta wynagrodzenia za używanie towaru konsumpcyjnego, dostarczonego początkowo niezgodnie z umową, w przypadku przywrócenia zgodności towaru konsumpcyjnego z umową przez jego wymianę.